Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over een strategische visie op de energietransitie om strategische autonomie van de EU mogelijk te maken

(initiatiefadvies)

(2023/C 75/15)

Rapporteurs: **Thomas KATTNIG**
Lutz RIBBE
Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI

Besluit van de voltallige vergadering	20.1.2022
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij
Goedkeuring door de afdeling	4.10.2022
Goedkeuring door de voltallige vergadering	26.10.2022
Zitting nr.	573
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	197/9/12

1. **Conclusies en aanbevelingen**

1.1. Eind 2021 besloot het EESC een integrale visie op de energietransitie te ontwikkelen. Op 18 januari 2022 besloot het EESC alle afdelingen en de CCMI initiatiefadviezen over verschillende aspecten van de energietransitie te laten opstellen en deze onder te brengen in een overkoepelend advies met de titel "Een strategische visie op de energietransitie om duurzame ontwikkeling mogelijk te maken".

Door de huidige situatie in Oekraïne na de militaire invasie door de Russische Federatie, met alle ongekende gevolgen voor de energievoorziening en de energieprijzen in de EU van dien, gaat alle aandacht nu echter uit naar de energietransitie.

In het licht van de huidige crisis en rekening houdend met de doelstelling om de EU uiterlijk in 2030 niet meer afhankelijk te laten zijn van Russisch gas, presenteert het EESC in dit advies een integrale visie op de energietransitie om de strategische autonomie van de EU op energiegebied op en uit te bouwen.

Met het oog op de ontwikkeling van een strategische langetermijnvisie bevat dit overkoepelende advies een samenvatting van:

— conclusies en aanbevelingen uit de sectorale initiatiefadviezen ([1]);

— conclusies van de adviezen over REPowerEU en het REPowerEU-plan en de komende wetgevingsvoorstellen;

— conclusies en aanbevelingen uit eerdere adviezen van het EESC.

1.2. Het EESC waarschuwt dat het democratische bestel als gevolg van de gecombineerde economische en sociale gevolgen van de huidige energiecrisis onder druk kan komen te staan als er geen adequate oplossingen worden gevonden. Het EESC is er dan ook voorstander van dat er onverwijld maatregelen worden genomen om de dringendste kwesties aan te pakken, met name ter waarborging van voorzieningszekerheid tegen "zo betaalbaar mogelijke" kosten voor zowel de consument als het bedrijfsleven, die door de huidige dramatische prijsstijgingen worden getroffen.

([1]) PB C 486 van 21.12.2022, blz. 67; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 88; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 53; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 1; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 59; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 23; PB C 486 van 21.12.2022, blz. 198.

1.3. De klimaatverandering is steeds meer bittere realiteit aan het worden in Europa. Bovendien toont de huidige energiecrisis, die is verergerd door de agressieve invasie van Oekraïne door Rusland, duidelijk aan dat de in het kader van de "Europese energie-unie" en de Green Deal voorgestelde doelstellingen en maatregelen in wezen juist, maar niet ambitieus genoeg zijn. Ze volstaan nog niet om Europa een veilige, duurzame en concurrerende "strategische autonomie op energiegebied" te laten bereiken. Bovenal worden ze nog steeds veel te terughoudend opgepakt. Wat dit betreft is een paradigmaverschuiving dan ook geboden.

1.4. De mogelijkheden in Europa op het gebied van hernieuwbare energie moeten zo accuraat mogelijk worden bepaald en breed worden gecommuniceerd zodat voor iedereen duidelijk is in hoeverre de EU onafhankelijk kan worden van de invoer van energie. Met name moet gekeken worden naar elektrificatie van de sectoren verwarming en vervoer en de behoefte aan in de EU geproduceerde groene waterstof.

1.5. Die mogelijkheden moeten beslist zo spoedig mogelijk worden benut, maar daarnaast moeten we vol inzetten op energiebesparing, omdat dat in de huidige situatie het snelst resultaten oplevert.

1.6. Tegelijkertijd zullen maatregelen op korte en eventueel ook op middellange termijn nodig zijn om het verlies aan energie uit Rusland op te vangen. Een van die maatregelen is de invoer van lng. Belangrijk is wel dat de EU daarmee niet op een nieuwe manier voor langere termijn afhankelijk blijft van fossiele brandstoffen. Hiermee moet in de investeringscyclus op voorhand rekening worden gehouden. Het overkoepelende doel is niet het diversifiëren van afhankelijkheden, maar het bereiken van een zo groot mogelijke mate van "strategische autonomie".

1.7. Deze transformatie houdt niet alleen een grote technische uitdaging in, maar raakt ook aan structurele kwesties. In de toekomst zal de productie van energie veel meer decentraal plaatsvinden. Dat biedt ook kansen voor steden, regio's en andere nieuwe belanghebbenden, zoals micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (mkmo's), en individuele personen en gemeenschappen die hun eigen energie produceren. Beleidsmakers zijn echter nog steeds niet gekomen met duidelijke aanwijzingen of maatregelen ten aanzien van de vraag hoe met name partijen die tot nu toe alleen een rol hadden als afnemers van energie nieuwe spelers kunnen worden. Het EESC heeft er in tal van zijn adviezen op gewezen dat maatschappelijk draagvlak een cruciale voorwaarde is voor een snelle transformatie. Participatierechten en -kansen zijn de beste manieren om dit draagvlak te creëren. Het is dus niet alleen de vraag waar energie wordt geproduceerd en uit welke bron, maar ook wie daar geld aan mag verdienen. Het EESC dringt opnieuw aan op brede en gerichte voorlichtings- en bewustmakingsmaatregelen, die op gecoördineerde wijze complementair door de Europese Commissie en de lidstaten, samen met bedrijfsorganisaties, kamers van koophandel, sociale partners en andere relevante belanghebbenden, moeten worden uitgevoerd ([2]).

1.8. Het EESC herinnert in dat opzicht aan de in eerdere adviezen geformuleerde overtuiging dat niet alleen middelen voor sociale en regionale cohesie en herstelsteun moeten worden ingezet om de klimaatactie en de energietransitie te ondersteunen, maar ook het klimaat- en energiebeleid zodanig moet worden ingericht dat het de sociale en regionale cohesie bevordert.

2. **Algemene opmerkingen**

2.1. Het EESC waarschuwt dat het democratische bestel als gevolg van de gecombineerde economische en sociale gevolgen van de huidige energiecrisis onder druk kan komen te staan als er geen adequate oplossingen worden gevonden. Het EESC is er dan ook voorstander van dat er onverwijld maatregelen worden genomen om de dringendste kwesties aan te pakken, met name ter waarborging van voorzieningszekerheid tegen "zo betaalbaar mogelijke" kosten voor zowel de consument als het bedrijfsleven, die door de huidige dramatische prijsstijgingen worden getroffen.

2.2. De klimaatcrisis heeft enorme gevolgen voor Europa en de rest van de wereld. Het EESC spreekt opnieuw volmondig zijn steun uit voor de doelstellingen van de Green Deal, de versterking van de strategische autonomie op het gebied van energievoorziening en de transitie naar een duurzame, klimaatneutrale economie. Nu Rusland een "energieoorlog" heeft ontketend, is een grootscheepse versnelling van de transitie die met de Green Deal in gang is gezet noodzakelijker dan ooit. REPowerEU en andere door de Commissie voorgestelde initiatieven zijn bedoeld om de Green Deal dienovereenkomstig aan te passen, maar zijn nog niet ambitieus genoeg.

([2]) PB C 486 van 21.12.2022, blz. 1.

2.3. Bij alle maatregelen die in het kader van de energietransitie worden gepland, moet rekening worden gehouden met de sociale dimensie. Enerzijds is dit nodig om het maatschappelijke draagvlak voor de noodzakelijke wijzigingen niet op het spel te zetten en een rechtvaardige transitie te waarborgen. Anderzijds zal deze transformatie ook positieve ontwikkelingen in de regionale economie mogelijk maken, met inbegrip van nieuwe banen ([3]), die het draagvlak zullen vergroten. Als vertegenwoordiger van het maatschappelijk middenveld heeft het EESC vaak aangegeven hoe burgers bij de transitie moeten worden betrokken zodat zij profijt kunnen trekken van de "rechtvaardige transformatie". Helaas zijn deze adviezen grotendeels in de wind geslagen, en het zou hierdoor wel eens een stuk lastiger kunnen zijn om voldoende draagvlak te creëren.

2.4. Het EESC is van mening dat het concurrentievermogen van de Europese economie, met name dat van de industrie en mkmo's als aanjagers van duurzame innovatie, veiliggesteld moet en kan worden. Intelligente concepten voor energiegebruik — bijvoorbeeld virtuele energiecentrales — bieden aanzienlijke groeimogelijkheden voor kleinere bedrijven. Aangezien mkmo's een essentieel deel uitmaken van de oplossing om te komen tot een concurrerende, klimaatneutrale, circulaire en inclusieve Europese economie, moeten met behulp van gerichte ondersteuning en randvoorwaarden de juiste omstandigheden gecreëerd en in stand gehouden worden. Dit is noodzakelijk willen we economische groei en hoogwaardige banen kunnen scheppen en behouden.

2.5. De EU loopt voorop bij het terugdringen van de CO_2-uitstoot. Het is echter ook aan anderen om klimaatactie te ondernemen. De EU moet haar diplomatieke inspanningen opvoeren, nieuwe vormen van samenwerking aangaan en gebruikmaken van instrumenten zoals samenwerkings- en handelsovereenkomsten om derde landen ertoe te bewegen meer te doen om deze crisis te bezweren. Tegelijkertijd moet de EU een discussie voeren over de vraag of de industriële toeleveringsketens niet teruggehaald moeten worden naar Europa om de afhankelijkheid van Chinese leveranciers — bijvoorbeeld in de sector fotovoltaïsche modules en batterijen — te verminderen en tegelijkertijd een volledig duurzame toeleveringsketen te waarborgen, ook wat betreft sociaal beleid en eerbiediging van de mensenrechten.

2.6. De huidige energie(prijzen)crisis en het gebrek aan zekerheid, stabiliteit en voorspelbaarheid van de energievoorziening vergen het uiterste van de EU. De crisis zou minder ernstig zijn als men eerder gerichtere maatregelen had genomen en bijvoorbeeld de eigen doelstellingen van de EU (zoals die van de Europese energie-unie) serieuzer had genomen. Het EESC is ingenomen met de in de mededeling over REPowerEU en in het REPowerEU-plan voorgestelde maatregelen om de productie van groene energie op te voeren, de energievoorziening te diversifiëren en de vraag naar Russisch gas te verminderen, aangezien de voorgelegde oplossingen aansluiten bij de doelstellingen van de Green Deal en de Europese energie-unie. Het EESC is van mening dat het doel niet primair zou moeten bestaan in een diversifiëring van de afhankelijkheden, maar zo veel mogelijk in een "strategische onafhankelijkheid en autonomie op energiegebied". Wat betreft de hulpbronnen die het Russische gas moeten vervangen, waarschuwt het EESC ervoor dat de EU bijzonder zorgvuldig moet kijken naar de gevolgen daarvan voor het milieu en naar het gevaar dat zij opnieuw afhankelijk wordt van derde landen die de Europese waarden niet delen.

2.7. De situatie op de energiemarkten in augustus 2022 heeft duidelijk gemaakt dat geen enkele energiebron te allen tijde 100 % betrouwbaar is. Zo is een aanzienlijk aantal Franse kerncentrales vanwege onderhoud, gevolgen van de klimaatverandering en andere zaken maandenlang niet op het net aangesloten geweest. Opwekking van elektriciteit uit steenkool heeft niet alleen aanzienlijk bijgedragen aan de klimaatcrisis, maar ondervindt ook rechtstreeks de gevolgen daarvan: door de lage waterstanden op de Rijn als gevolg van droogte is de aanvoer van steenkool voor kolengestookte centrales stil komen te liggen. Om soortgelijke redenen is ook waterkracht minder stabiel geworden, zoals bijvoorbeeld in Italië is gebleken. En aardgas, ongeacht of het als gas of in vloeibare vorm wordt getransporteerd, is niet alleen schadelijk voor het klimaat, maar brengt ook enorme geopolitieke risico's met zich mee. Al met al is het dus zo dat binnen de gediversifieerde en zekere energiemix die alle lidstaten momenteel nastreven, wind- en zonne-energie zich onderscheiden als strategische, bestendige bronnen met het oog op het toekomstige energiebeleid van de EU. Het opvangen van de schommelingen bij deze twee energiebronnen vergt in de eerste plaats opslagfaciliteiten en in de tweede plaats groene waterstof, waarin wind- en zonne-energie lange tijd kan worden "opgeslagen". Beslissend voor de strategische autonomie van Europa is de vraag hoeveel groene waterstof in Europa zelf kan worden geproduceerd en hoeveel er moet worden ingevoerd. In het licht van de huidige transformatie moeten we ook naar de verhoudingsgewijs meest betrouwbare en klimaatefficiënte bron kijken.

2.8. Door de ontwikkelingen van de afgelopen decennia en zeker ook de gebeurtenissen in het recente verleden is duidelijk geworden dat kritieke infrastructuur, zoals het energienet of energiecentrales, blootgesteld staat aan het gevaar van cyberaanvallen en sabotage. Uitval of beschadiging van deze infrastructuur kan leiden tot desastreuze voorzieningstekorten

([3]) PB C 367 van 10.10.2018, blz. 1.

en de openbare veiligheid in gevaar brengen. Kritieke infrastructuurvoorzieningen, zoals gas- en elektriciteitsnetten, internetkabels op de bodem van de zee, offshore-installaties, onshore-windmolenparken en lng-terminals, kolen- en kerncentrales, vervoer en verkeer, gezondheidszorg, financiën en veiligheid, kunnen het doelwit zijn van cyberaanvallen en fysieke aanvallen. Het is in een ieders belang in Europa dat deze kritieke infrastructuur beter wordt beschermd. De EU moet beter voorbereid zijn op dit soort potentiële aanvallen. Het EESC dringt er dan ook op aan dat de tot dusver genomen maatregelen onmiddellijk kritisch tegen het licht worden gehouden en dat er een integrale strategie wordt uitgewerkt om de EU tegen bedreigingen zoals natuurrampen, fysieke aanvallen en cyberaanvallen te beschermen. In dit verband beveelt het EESC aan dat alle buitenlandse investeringen in strategische sectoren in de Unie in overeenstemming zijn met het veiligheidsbeleid van de EU.

2.9. Het EESC is weliswaar verheugd over de oprichting van het sociaal klimaatfonds ([4]), maar is ervan overtuigd dat dit fonds onvoldoende financiële steun zal bieden om de sociaal-economische gevolgen op verantwoorde wijze op te vangen. De enorme uitdaging om een doeltreffend en billijk compensatiemechanisme uit te werken in een heterogene economische ruimte die 27 lidstaten omvat, vergt verdergaande begeleidende maatregelen en middelen op EU- en nationaal niveau.

2.10. De gigantische stijging van de energieprijzen heeft duidelijk gemaakt dat de huidige energiemarkt slechts ten dele duurzaam is. Commissievoorzitter Ursula von der Leyen heeft zelf onder verwijzing naar de grensoverschrijdende kostengebaseerde prijsvorming op de Europese elektriciteitsbeurzen verklaard dat dit systeem niet langer functioneert als de hoeveelheid groene elektriciteit blijft stijgen. Er moeten fundamentele vragen over de toekomst van energie worden gesteld, willen we een schone, betaalbare en betrouwbare energievoorziening en het recht op energie kunnen waarborgen. De opzet en regulering van de energiemarkt moeten worden afgestemd op de nieuwe realiteit, nl. dat de toekomst aan hernieuwbare energiebronnen is. Daarbij moeten de nodige voorwaarden worden geschapen voor de industrie, mkmo's en individuele actoren, alsook voor het creëren van nieuwe participatiemogelijkheden voor prosumenten, energiegemeenschappen van burgers enz., terwijl ook de consumentbescherming wordt verbeterd. Bij de herinrichting van de markt dient er in het bijzonder op te worden gelet dat de huidige structurele toetredingsbelemmeringen voor kleine marktdeelnemers worden weggenomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de toegang tot balanceringsenergie en eventueel capaciteitsmarkten, die nodig kunnen zijn om de voorzieningszekerheid veilig te stellen.

2.11. Willen we energieprijzen tot stand kunnen brengen die maatschappelijk aanvaardbaar en weer concurrerend zijn, en tegelijkertijd de weg vrijmaken voor het behoud van de koppositie van de EU qua gebruik van hernieuwbare energie, dan moeten de vergunningsprocedures op het gebied van hernieuwbare energie gestroomlijnd en versneld worden; deze procedures worden nu gezien als de belangrijkste belemmering voor een snellere uitrol van hernieuwbare energiebronnen. Tegelijkertijd moeten de randvoorwaarden voor decentralisatiemaatregelen, energiecoöperaties en alle vormen van prosumptie aanzienlijk worden verbeterd.

2.12. Het EESC staat vierkant achter het voorstel van de Commissie inzake gasopslag en de verordening inzake gecoördineerde vraagreductiemaatregelen voor gas. Het roept de instellingen op om:

— dit aan te vullen met een instrument voor kortetermijninvesteringen ter ondersteuning van de ontwikkeling van infrastructuur die geschikt is voor waterstof, zoals interconnectoren en opslagfaciliteiten;

— te overwegen gebruik te maken van installaties voor gasopslag in naburige derde landen;

— plannen voor afzonderlijke lidstaten op te stellen om een onevenwichtige verdeling van de lasten op regionale schaal te voorkomen.

2.13. Het EESC wijst erop dat de parallelle ontwikkeling van gecentraliseerde en decentrale infrastructuren problematisch is en dat verkeerde investeringen dreigen te worden gedaan. Er is bijvoorbeeld sprake van concurrerende potentiële toepassingen voor een landelijk waterstofpijpleidingsnet en de uitrol van lagetemperatuursystemen voor stadsverwarming. Het EESC heeft er dan ook op aangedrongen dat in het belang van de investeringszekerheid passende fundamentele besluiten worden genomen ([5]).

([4]) PB C 152 van 6.4.2022, blz. 158.
([5]) PB C 429 van 11.12.2020, blz. 85.

3. **Energietransitie als overkoepelende strategie in de EU en in internationaal verband**

3.1. De Russische agressie heeft een wereldwijde geopolitieke crisis veroorzaakt, met exponentieel toenemende gevolgen voor zowel het economische evenwicht als de wereldwijde energievoorzieningszekerheid. Het decennialange beleid op het gebied van energie, defensie en externe betrekkingen is ter discussie komen te staan en de EU ziet zich gedwongen om zowel haar plannen als haar tot nu toe veel te aarzelende optreden op het gebied van de groene en de digitale transformatie tegen het licht te houden en te kijken naar de gevolgen die de Russische invasie en de opgelegde sancties zullen hebben voor het verdere verloop van de energietransitie in de wereld.

3.2. De afhankelijkheid van de invoer van primaire energie uit derde landen is een directe bedreiging geworden voor de veiligheid en de stabiliteit van de EU. Daarom heeft de Europese Commissie met REPowerEU snel voorgesteld een serie maatregelen te nemen om het Europese energiebeleid aan te passen aan de huidige geopolitieke situatie. Zo wordt in de voorgestelde verordening betreffende de veiligstelling van de gasleveringszekerheid en de voorwaarden voor de toegang tot aardgastransmissienetten gasopslag nu aangemerkt als kritieke energie-infrastructuur, wordt certificering verplicht voor beheerders van gasopslaginstallaties en worden streefcijfers voor het vullen van de gasopslag vastgesteld om de EU te helpen haar energiemarkt weer onder controle te krijgen. Al deze maatregelen worden door het EESC toegejuicht en zouden de EU inderdaad moeten helpen weer grip te krijgen op haar energiemarkt.

3.3. Tegelijkertijd is het gezien de huidige politieke spanningen wel noodzakelijk om nog actiever samen te werken met een aantal landen die in staat zijn om Europa op korte termijn van energie te voorzien totdat de door de Commissie beoogde grootschalige uitbreiding van hernieuwbare energie een feit is. Tot deze landen behoren o.a. de Verenigde Staten en, in uiteenlopende mate, landen in Zuid-Amerika en Afrika, wier uitvoer van — de voor de korte termijn noodzakelijke — fossiele brandstoffen gekoppeld moet worden aan kennisoverdracht en de ontwikkeling van technologieën voor hernieuwbare energie om ook in die landen de mitigatie van de klimaatverandering op te voeren.

4. **Het scheppen van een gunstig klimaat voor de energietransitie**

4.1. *Overheidsinvesteringen*

4.1.1. Om te voorzien in de toenemende energiebehoefte en om te voldoen aan de klimaatdoelstellingen is een verdubbeling van de investeringen in het elektriciteitsnet tot 55 miljard EUR per jaar nodig, evenals een verhoging van de middelen voor de opbouw van schone productiecapaciteit tot 75 miljard EUR per jaar ([6]). Tegen die achtergrond zijn overheidsinvesteringen in slimme en hernieuwbare energiesystemen en in opslaginfrastructuur van groot belang met het oog op het waarborgen van de voorzieningszekerheid, het bestrijden van energiearmoede, het betaalbaar houden van de prijzen en het scheppen van hoogwaardige banen.

4.1.2. Het EESC beveelt aan de "gouden regel" toe te passen bij overheidsinvesteringen, zoals het eerder ook in Advies ECO/569 ([7]) heeft bepleit, mits noch de begrotingsstabiliteit op middellange termijn noch de waarde van de euro in gevaar wordt gebracht, teneinde de productiviteit te waarborgen en de sociale en ecologische basis voor het welzijn van toekomstige generaties te beschermen.

4.1.3. Gemengde financiering waarbij ook particuliere investeerders worden betrokken, is alleen een optie wanneer is gegarandeerd dat de financiering transparant is, er geen geheimhoudingsclausules zijn en er geen ongerechtvaardigde kosten zijn voor de overheid, vergeleken met overheidsfinanciering. Over gerechtvaardigde extra kosten moet volledige transparantie bestaan. Het is bij dergelijke gemengde-financieringsmodellen dan ook des te belangrijker dat rechten en plichten helder worden omschreven, aansprakelijkheidskwesties worden verduidelijkt en er een efficiënt en snel systeem voor conflictoplossing wordt opgezet, om extra kosten op lange termijn en lastige kwesties omtrent de aansprakelijkheid te voorkomen.

4.1.4. Met het oog op de toekomstige opzet van energiesystemen en -infrastructuur heeft het EESC herhaaldelijk benadrukt dat alle consumenten — huishoudens, ondernemingen en energiegemeenschappen — actief bij de ontwikkeling van intelligente energiesystemen moeten worden betrokken en dat er moet worden voorzien in stimulansen, zodat het maatschappelijk middenveld kan deelnemen aan de energietransitie. De rol van individuele burgers, landbouwers, steden,

([6]) Dat is de conclusie van de brancheorganisatie voor de elektriciteitssector, Eurelectric.
([7]) PB C 275 van 18.7.2022, blz. 50.

mkmo's of energiegemeenschappen van burgers bij de financiering van maatregelen wordt duidelijk volledig onderschat. Zo is in Duitsland meer dan 90 % van de geïnstalleerde capaciteit niet gebouwd door de grote energieleveranciers. Het ontbreekt aan een strategie om deze mogelijkheden en bereidheid, die zo duidelijk aanwezig zijn, te benutten.

4.1.5. In Europese energiewetgeving wordt klimaatbescherming niet aangemerkt als doelstelling van de netregulering. Als gevolg hiervan is het ook voor nationale regelgevende instanties moeilijk om te zorgen voor stimulansen voor de transformatie, uitbreiding en modernisering van distributienetten voor elektriciteit die voldoen aan de vereisten van klimaatneutraliteit. In Europese energiewetgeving dient klimaatneutraliteit dan ook expliciet als doelstelling van de netregulering opgenomen te worden.

4.1.6. De Commissie wijst er terecht op dat overheidsinvesteringen particuliere investeringen kunnen en moeten genereren. In REPowerEU wordt echter niet ingegaan op de herfinanciering van de corresponderende overheidsmiddelen. Afschaffing van subsidies voor fossiele grondstoffen zou een manier zijn om deze herfinanciering te organiseren. Een andere mogelijkheid zou kunnen bestaan in het belasten van "windfall profits", die hun oorsprong vinden in de grote olie- en gascrisis en tot uiting komen in enorme winsten voor met name grote oliemaatschappijen. Het EESC vreest dat de combinatie van extreem hoge winsten van energiebedrijven en toenemende energiearmoede als gevolg van torenhoge energieprijzen tot een gevaarlijke uitbarsting in de samenleving kan leiden. Het stelt voor om deze winsten met behulp van belastingen af te romen en in de vorm van financiële compensatie door te geven aan energieverbruikers, zoals armlastige huishoudens of energie-intensieve bedrijven, en daarnaast ook te gebruiken om de productie van hernieuwbare energie uit te breiden en de noodzakelijke netwerkinfrastructuur te ontwikkelen; in sommige lidstaten worden dergelijke plannen al besproken c.q. uitgevoerd. Teneinde te voorkomen dat energiebedrijven worden ontmoedigd om in koolstofarme oplossingen te investeren, zou bij het overwegen van een dergelijke belasting de grootste omzichtigheid betracht moeten worden. Het EESC vraagt de Commissie om onverwijld met voorstellen voor maatregelen ter zake te komen.

4.1.7. Het beleid inzake energievoorziening moet vergezeld gaan van infrastructuur die een vlotte doorstroming van elektriciteit en gas op de Europese markt mogelijk maakt en de stabiliteit van het net garandeert. Het EESC is ervan overtuigd dat er in het bijzonder op moet worden gelet dat de uitbreiding van de netten wordt omschreven als een kwestie van zwaarwegend openbaar belang, dat klimaatbescherming wordt aangemerkt als doelstelling van de regulering en dat in het algemeen plannen voor hernieuwbare energie en voor het elektriciteitsnet beter op elkaar worden afgestemd. Hiervoor zijn concrete voorschriften in de Europese wetgeving dringend noodzakelijk.

4.2. *Klimaataanpassingsfonds*

4.2.1. Het Solidariteitsfonds van de Europese Unie (SFEU) is het huidige mechanisme van de EU om op natuurrampen te reageren. De jaarlijkse financiële middelen van het SFEU vallen echter in het niet bij de torenhoge kosten van de door recente natuurrampen veroorzaakte schade ([8]) en moeten drastisch worden verhoogd. De EU-financiering voor de groene energietransitie is omvangrijker, maar is niet berekend op de urgentie van de huidige behoefte van de EU aan autonomie op het gebied van groene energie.

4.2.2. Het EESC vindt dat de EU een nieuw financieringsmechanisme nodig heeft waarmee de lidstaten in dergelijke noodsituaties onmiddellijke en substantiële steun kan worden verleend. Het stelt derhalve voor een nieuw klimaataanpassingsfonds in het leven te roepen. De desbetreffende middelen zouden uit bestaande EU-fondsen — met name het Cohesiefonds en de herstel- en veerkrachtfaciliteit — moeten worden overgeheveld, maar via dit nieuwe fonds efficiënt en coherent moeten worden beheerd.

4.2.3. Bij de modernisering van het financieringskader zou ook het toepassingsgebied van de bestaande programma's kunnen worden uitgebreid, er meer middelen voor kunnen worden uitgetrokken en NextGenerationEU als model voor een nieuw financieringsinstrument kunnen worden beschouwd. Het EESC wijst erop dat er mogelijk nieuwe middelen nodig zijn om de enorme uitdagingen waarvoor we ons gesteld zien het hoofd te bieden. Nieuwe "eigen middelen" moeten echter op een billijke manier worden ontworpen om te voorkomen dat kwetsbare groepen nog meer onder druk komen te staan. Bovendien mogen zij de economische ontwikkeling niet belemmeren.

4.2.4. Het is van essentieel belang dat de werking van het klimaataanpassingsfonds, dat meer gericht is op snelle en dringende reacties, strookt met het overkoepelende klimaat-, milieu- en energiebeleid van de EU, dat op lange termijn de afhankelijkheid van noodmaatregelen zal verminderen en mens en natuur zal beschermen.

([8]) In Duitsland was hiermee in 2021 het astronomische bedrag van 80 miljard EUR gemoeid.

4.3. *Bevordering van technologieën*

4.3.1. Wil de groene transitie in de maakindustrie slagen, dan moet de basis daarvoor worden gelegd met een toereikende, stabiele en passende hernieuwbare-energiemix voor elektrificatie en de productie van groene waterstof. Er worden opslagtechnologieën ontwikkeld en de kansen die de digitalisering biedt, worden ten volle benut. Daarom bestaat er nog steeds grote behoefte aan onderzoek en ontwikkeling.

4.3.2. Sinds het begin van de liberalisering lopen de investeringsprestaties van elektriciteitsbedrijven terug. Van alle grote economieën investeert de EU het minst in onderzoek naar en ontwikkeling van technologieën om de economie koolstofarm te maken. Dit gaat ten koste van haar concurrentievermogen op het vlak van cruciale toekomstige technologieën. Het EESC verzoekt de Commissie een strategisch plan voor investeringen op te stellen en de lidstaten aan te sporen de middelen optimaal en efficiënt in te zetten voor de ontwikkeling van schone energie. Hetzelfde geldt voor investeringen in het elektriciteitsnet.

4.3.3. Om de decarbonisatie te doen slagen is een ingrijpende transformatie van de industriële activiteiten nodig (in de komende dertig jaar). Hoewel er al veel koolstofarme technologieën bestaan, zijn de niveaus van technologische paraatheid (TRL's ([9])) laag. Om deze baanbrekende technologieën op te schalen en breed toe te passen, zijn ambitieuze technologie-routekaarten nodig en de EU moet innovatie bevorderen via het Klimaat- en het Innovatiefonds.

4.3.4. Het staat buiten kijf dat groene waterstof in de toekomst een bijdrage zal leveren aan een voorzieningszeker Europees energiesysteem. Het EESC verwijst in dit verband naar zijn adviezen over de waterstofstrategie ([10]) en over de strategie voor een geïntegreerd energiesysteem ([11]).

4.4. *Ondersteuning van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen* ([12])

4.4.1. Micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (mkmo's), of het nu gaat om traditionele bedrijven, familiebedrijven, handelsbedrijven, ondernemingen in de sociale economie, ambachtsbedrijven of vrije beroepen, zijn een essentieel deel van de oplossing om te komen tot een concurrerende, klimaatneutrale, circulaire en inclusieve Europese economie, mits de juiste omstandigheden worden gecreëerd en in stand worden gehouden. Mkmo's varen wel bij het verbeteren van hun eigen milieuprestaties en het bieden van expertise en oplossingen aan andere bedrijven, het brede publiek en de publieke sector. Het EESC erkent en benadrukt de diversiteit en de uiteenlopende behoeften van mkmo's en dringt erop aan dat bijzondere aandacht wordt besteed aan de kleinste en meest kwetsbare onder hen.

4.4.2. Het EESC beklemtoont dat mkmo's dringend moeten worden geholpen om de groene transitie zo goed mogelijk te begrijpen en op te pakken. Het dringt aan op brede en gerichte voorlichtings- en bewustmakingsmaatregelen, die op gecoördineerde wijze complementair door de Europese Commissie en de lidstaten, samen met bedrijfsorganisaties, kamers van koophandel, sociale partners en andere relevante belanghebbenden, moeten worden uitgevoerd. Daarnaast moet de belangrijke rol van mkmo's qua nieuwe technologieën en innovatieve oplossingen met betrekking tot groene veranderingen in de industrie van de EU worden belicht en worden meegenomen in de subsidiabiliteitscriteria van financieringsprogramma's.

4.4.3. Het EESC verzoekt de EU en de lidstaten om groene investeringen in mkmo's te versnellen door te zorgen voor een gunstig en stimulerend regelgevingsklimaat, waaronder vlotte vergunningsprocedures en vermijding van omslachtige administratieve verplichtingen, en door een snelle, gemakkelijke, eenvoudige en traceerbare toegang tot financiering te bieden, die is afgestemd op de uiteenlopende behoeften van alle verschillende groepen mkmo's.

4.4.4. Om een efficiënter hulpbronnengebruik door mkmo's te bevorderen, stelt het EESC voor om in verschillende regio's "circulariteitshubs" (Hubs for Circularity, H4C) op te richten. Dit moet de samenwerking tussen bedrijven in alle sectoren bevorderen en de ontwikkeling van nieuwe praktijken en processen, waaronder het demonstreren van nieuwe technologieën, vergemakkelijken. Bij openbare aanbestedingen in de hele EU moeten klimaat-, sociale en andere kwaliteitsgerichte criteria worden toegepast. Op die manier wordt innovatie in mkmo's bevorderd en wordt hun toegang tot overheidsopdrachten vergemakkelijkt. Organisaties van mkmo's, kamers van koophandel, academische kringen, sociale partners en andere relevante stakeholders moeten onlosmakelijk deel uitmaken van het proces.

([9]) TRL: Technology Readiness Levels (technologische-paraatheidsniveaus) zijn verschillende punten op een schaal die wordt gebruikt om het voortgangs- of het maturiteitsniveau van een technologie te meten.
([10]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 30.
([11]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 22.
([12]) PB C 486 van 21.12.2022, blz. 1.

4.4.5. Het EESC dringt aan op nauwe samenwerking tussen onderwijsaanbieders en mkmo's bij het vormgeven van opleidingen om te zorgen voor de competenties en vaardigheden die nodig zijn in de groene transitie, onder meer door bij- en omscholing van zowel werknemers als werkgevers. Daarnaast pleit het EESC ervoor dat innovatieactiviteiten voor mkmo's worden ondersteund door samenwerking met andere bedrijven, hun organisaties, kamers van koophandel, universiteiten en onderzoeksorganisaties te stimuleren en te faciliteren.

5. **Algemene bevordering van een eerlijke en inclusieve transitie**

5.1. *Rechtvaardige transitie*

5.1.1. Wil er sprake zijn van een "rechtvaardige transitie", dan moet de transitie naar een duurzame, koolstofneutrale economie en productiesysteem geflankeerd worden door maatregelen en sociaal beleid. Het EESC onderstreept dat de "rechtvaardige transitie" niet alleen een kwestie van financiering van de transitie is. Het gaat er daarbij ook om dat de werknemersrechten worden beschermd, er fatsoenlijke banen worden gecreëerd, er wordt gezorgd voor kwalitatief hoogwaardige werkgelegenheid en sociale zekerheid, de democratische participatie wordt versterkt (ook op ondernemingsniveau) en het concurrentievermogen van Europese ondernemingen in stand wordt gehouden en verder wordt vergroot. Dit vereist gerichte maatregelen op alle niveaus, en met name op regionale schaal.

5.1.2. De werkgelegenheid in de sleutelsectoren die bijzonder worden getroffen door de ecologische modernisering en de industriële revolutie op weg naar een klimaatneutraal Europa krijgt te maken met een enorme verschuiving, die omscholing en onderwijsinvesteringen in kwalitatief hoogwaardige groene banen vereist. Tegen deze achtergrond zijn moderne kennisoverdracht en het recht op onderwijs net zo relevant als de voortdurende bevordering van de acceptatie van vrouwen in technische beroepen.

5.1.3. De in het "Fit for 55"-pakket uiteengezette transitiemaatregelen en -stappen kunnen tot ingrijpende economische veranderingen en sociale ontwrichting leiden. Daarom verzoekt het EESC de Commissie om er bij de beoordeling van de nationale energie- en klimaatplannen ook meer op te letten of sprake is van doeltreffende strategieën voor een rechtvaardige transitie, met name wat betreft de verwezenlijking van de volgende doelstellingen:

— vergemakkelijken van de arbeidsmobiliteit;

— ondersteunen van werknemers die hun baan verliezen als gevolg van decarbonisatie (elke baan die verloren gaat, moet worden vervangen door minstens één andere, gelijkwaardige baan);

— benutten van het regionaal economisch potentieel van hernieuwbare energie en nieuwe soorten deelname aan de elektriciteitsproductie;

— doeltreffend bestrijden van energiearmoede.

5.1.4. Het EESC dringt aan op nauwe samenwerking tussen opleidingsaanbieders en bedrijven bij het opzetten van opleidingen om te zorgen voor de competenties en vaardigheden die nodig zijn in de groene transitie van de economie, onder meer door bij- en omscholing van zowel werknemers als ondernemers.

5.1.5. Het EESC herinnert in dat opzicht aan de in eerdere adviezen geformuleerde overtuiging ([13]) dat niet alleen de middelen voor sociale en regionale cohesie en de herstelsteun moeten worden ingezet om de klimaatactie en de energietransitie te ondersteunen, maar ook het klimaat- en energiebeleid zodanig moet worden ingericht dat het de sociale en regionale cohesie bevordert. Hiertoe zijn reeds eerste aanzetten gegeven, bijvoorbeeld projecten voor de aanleg van zonnepanelen op de plek van voormalige bruinkoolmijnen in Portugal en Griekenland of de zeer strategisch gerichte steun aan prosumenten in Litouwen. Deze voorbeelden zijn echter alles behalve gangbare praktijk of mainstream.

5.2. *Particuliere investeringen mogelijk maken*

5.2.1. Afzonderlijke lidstaten hebben programma's nodig om hernieuwbare energiebronnen van onderaf te ontwikkelen. Hernieuwbare energiebronnen zijn onmisbaar voor de energietransitie en zijn van grote invloed op zowel de kwaliteit als vooral ook de prijzen van geleverde energie. Met de stijging van de prijzen (van stroom die via het nationale net wordt geleverd) is er reeds sprake van een tendens om zelfstandig te voorzien in de energiebehoeften van bedrijven die voor hun

([13]) PB C 47 van 11.2.2020, blz. 30 en PB C 62 van 15.2.2020, blz. 269.

voortbestaan afhankelijk zijn geworden van groene energie. Veel bedrijven investeren al dynamisch in hun eigen hernieuwbare energie en warmtebronnen. Deze bronnen zijn goedkoper en daardoor ook aantrekkelijk voor lokale bedrijven en gemeenschappen die het overschot aan energie dat aan het elektriciteitsnet wordt geleverd, goed zouden kunnen gebruiken. Helaas moeten de systemen in veel delen van Europa nog verder worden ontwikkeld en kunnen er momenteel niet allerlei nieuwe installaties op worden aangesloten. Feit is ook dat het bij deze particuliere investeringen vaak niet alleen om de behoeften van één enkele onderneming hoeft te gaan; zij zouden de bredere lokale gemeenschap ten goede kunnen komen.

5.2.2. Wat de ontwikkeling van de sector hernieuwbare energie betreft, lijkt het knelpunt te zitten in het feit dat het vermogen binnen een uiterst kort tijdbestek een dynamische stijging kan vertonen. Ondanks de aanzienlijke investeringen in de modernisering van het netwerk en in de verhoging van de transmissiecapaciteit houdt dit een grote uitdaging in voor de binnenlandse elektriciteitssystemen van de lidstaten. Het is nu zaak dat Europa lokale energiegemeenschappen ontwikkelt, met een doorslaggevende rol voor de lokale overheden als investeerders: zogenaamde energiecoöperaties, die met deelname van plaatselijke inwoners zijn opgericht en vaak door lokale investeringsfondsen worden gefinancierd. Dankzij deze manier om de lokale gemeenschap bij de energietransitie te betrekken wordt draagvlak voor deze initiatieven gecreëerd en wordt het risico op maatschappelijke weerstand tegen de aanleg van productie-, distributie- of transmissie-installaties ter plaatse zo veel mogelijk beperkt.

5.2.3. Dergelijke initiatieven moeten zo spoedig mogelijk in de EU-regelgeving worden opgenomen en worden ondersteund door een specifieke subsidieregeling. In dit geval is de commercialisering van midden- en laagspanningsleidingen in het elektriciteitsnet van cruciaal belang, zodat de netwerkinfrastructuur ook met deelname van particuliere investeerders kan worden aangelegd. Hoe groot het investeringspotentieel van samenleving en bedrijfsleven is, blijkt wel uit hun uitrol van fotovoltaïsche systemen. Passende wetgeving op dit gebied zou een oplossing bieden voor zowel financieringsproblemen als problemen bij de aansluiting van dergelijke investeringen op het elektriciteitssysteem.

5.3. *Energiearmoede*

5.3.1. Het waarborgen van gelijke toegang tot energie en van een continue energievoorziening tegen betaalbare prijzen moet voor de EU en haar lidstaten een absolute prioriteit zijn. Door de drastische stijging van de energieprijzen hebben steeds meer burgers en consumenten in de EU te maken met energiearmoede. Mensen die al met energiearmoede te kampen hadden, zien hun situatie verslechteren en consumenten die in het verleden geen problemen hadden om hun energierekeningen te betalen, lopen nu wel het risico in armoede te vervallen.

5.3.2. Gezien het belang van deze kwestie dringt het EESC er bij de EU op aan een gezamenlijke aanpak van energiearmoede te bevorderen. Nu is het zo dat elke lidstaat "energiearmoede" volgens zijn eigen criteria kan definiëren. Het ontbreken van een gezamenlijke aanpak kan ertoe leiden dat de Commissie de situatie niet goed kan beoordelen en de lidstaten niet hetzelfde verstaan onder energiearmoede en verschillend reageren. De definitie in het voorstel voor een herschikking van de richtlijn betreffende energie-efficiëntie en de eerder door de Europese waarnemingspost voor energiearmoede (EPOV) vastgestelde indicatoren vormen een goed uitgangspunt. Gezien de urgentie van de problematiek is het EESC van mening dat de Commissie en de lidstaten met een gezamenlijke aanpak moeten komen waarmee voor iedereen duidelijk is wat onder energiearmoede wordt verstaan en waarmee het mogelijk wordt gemaakt om statistische gegevens te verzamelen.

5.3.3. Het EESC wijst op het belang van investeringen in een billijke en efficiënte energievoorziening om energiearmoede op langdurige wijze te verlichten. Daartoe is het van belang dat investeringen in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie, alsook grootschalige renovatie van gebouwen ten goede komen aan de laagste inkomensgroepen. Alleen door ervoor te zorgen dat armlastige huishoudens over de middelen beschikken om de nodige investeringen te doen, kunnen prosumenten zelf of als onderdeel van een gemeenschap met anderen "strategische autonomie" bereiken — uiteindelijk de meest duurzame manier om een einde te maken aan energiearmoede.

5.3.4. Er zij in dit verband verwezen naar het standpunt van het EESC dat een tweedeling in de samenleving op energiegebied koste wat kost moet worden voorkomen. Het kan niet zo zijn dat alleen huishoudens die over voldoende financiële en technische middelen beschikken hun voordeel doen met de energietransitie en alle andere huishoudens met de kosten worden opgezadeld. Daarom steunt het EESC de stimulansen en instrumenten voor de tenuitvoerlegging van de energie-efficiëntierichtlijn die bedoeld zijn om kwetsbare klanten en huishoudens te helpen, en wijst het erop dat ambitieuze doelstellingen voor stadsverwarming en -koeling tot slechtere omstandigheden in sociale huisvesting kunnen leiden. Het EESC is dan ook ingenomen met het voorstel om een sociaal klimaatfonds op te richten en dringt aan op toepassing van het beginsel van een "rechtvaardige transitie", zodat rekening wordt gehouden met de verschillende situaties in de lidstaten.

5.3.5. Aangezien energiearmoede geworteld is in algemene armoede, is het ook van essentieel belang dat de Commissie en de lidstaten zich blijven richten op het terugdringen van armoede in het algemeen. Deze crisis toont aan dat het noodzakelijk is de toegang tot werkgelegenheid en sociale inclusie voortdurend te verbeteren, een fatsoenlijke levensstandaard te waarborgen en de economische groei in de lidstaten te bevorderen.

5.4. *Plattelandsgebieden*

5.4.1. Het EESC is van mening dat een gecombineerde strategie voor de energietransitie en de digitale transitie in plattelandsgebieden niet de verwachte mate van aandacht en steun heeft gekregen. Het dringt aan op een snelle uitvoering van de langetermijnvisie van de Commissie voor de plattelandsgebieden van de EU en op de mobilisering van belanghebbenden via het EU-plattelandspact.

5.4.2. Het EESC heeft er herhaaldelijk op gewezen dat de energietransitie (de verschuiving van grote, gecentraliseerde productiefaciliteiten naar meer gedecentraliseerde structuren) reële kansen op nieuwe inkomstenbronnen en banen oplevert in plattelandsgebieden ([14]). Ook wat dit betreft, is het Comité zeer teleurgesteld over de ideeën waarmee de Europese Commissie en de lidstaten tot nu toe zijn gekomen.

5.4.3. De rol van lokale en regionale gemeenschappen moet daarom worden erkend en worden benut voor de verwezenlijking van een rechtvaardige energietransitie in combinatie met gemeenschapsontwikkeling, door energiegemeenschappen van burgers, waarbij burgers, lokale overheden en mkmo's op vrijwillige basis samenwerken, op en uit te bouwen om sociale en economische voordelen te behalen.

5.4.4. Het EESC concludeert dat de uitrol van digitale technologieën in plattelandsgebieden een essentiële vereiste voor ondersteuning van de energietransitie is. Het energiesysteem op het platteland moet worden gedecentraliseerd, wat een enorme behoefte aan meer en betere interconnectie met zich meebrengt, wat op zijn beurt de inzet van digitale technologieën vereist om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen en efficiënte energiestromen te waarborgen.

6. **Specifieke opmerkingen**

6.1. Als er binnen de EU een solide industriële basis blijft bestaan, zal de Europese samenleving ook in de toekomst kunnen rekenen op welvaart, kwaliteitsbanen en engagement in de strijd tegen klimaatverandering. De Europese industrie moet in Europa investeren, zowel in O&O&I als in materiële vaste activa, teneinde haar concurrentiepositie te behouden. Dit vergt een passend regelgevingskader.

De energiesector maakt een zeer grote economische activiteit uit en is een essentiële hefboom voor andere sectoren van de economie. De energiesector is echter op alle punten zeer stereotiep qua gender; mannen hebben er de overhand, waardoor er beroepsmatig een grote onevenwichtigheid is tussen mannen en vrouwen, in zowel overheids- als particuliere energiebedrijven ([15]).

Het EESC doet de volgende aanbevelingen:

— bestaande wetgeving op gelijkheidsgebied versterken en handhaven, zowel op Europees als nationaal niveau;

— gelijke voorwaarden scheppen voor opleidingen in energiegerelateerde beroepen in de lidstaten en op Europees niveau; een "Europacollege voor STEM" oprichten;

— zorgen voor gelijkheid op de arbeidsmarkt in de energiesector door mogelijkheden voor vrouwen te verkennen en tegelijkertijd te voorkomen dat de energie- en de digitale transitie een val vormen voor de loopbaan en de lonen van vrouwen, en door de sociale dialoog en collectieve overeenkomsten over gelijkheid in energiebedrijven in heel Europa verder te ontwikkelen.

Brussel, 26 oktober 2022.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG

([14]) PB C 367 van 10.10.2018, blz. 1.
([15]) SDG's 5,7 en 8 van de VN; Joy Clancy, Universiteit Twente, "Give women a chance: engendering the energy supply chain".

BIJLAGE

De volgende wijzigingsvoorstellen, waarvoor minstens een kwart van de stemmen werd uitgebracht, werden tijdens de beraadslaging verworpen:

Paragraaf 2.6

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
De huidige energie(prijzen)crisis en het gebrek aan zekerheid, stabiliteit en voorspelbaarheid van de energievoorziening vergen het uiterste van de EU. De crisis zou minder ernstig zijn als men eerder gerichtere maatregelen had genomen en bijvoorbeeld de eigen doelstellingen van de EU (zoals die van de Europese energie-unie) serieuzer had genomen. Het EESC is ingenomen met de in de mededeling over REPowerEU en in het REPowerEU-plan voorgestelde maatregelen om de productie van groene energie op te voeren, de energievoorziening te diversifiëren en de vraag naar Russisch gas te verminderen, aangezien de voorgelegde oplossingen aansluiten bij de doelstellingen van de Green Deal en de Europese energie-unie. Het EESC is van mening dat het doel ***niet*** primair zou moeten bestaan in ***een diversifiëring van de afhankelijkheden, maar*** zo veel mogelijk strategische onafhankelijkheid en autonomie op energiegebied". Wat betreft de hulpbronnen die het Russische gas moeten vervangen, waarschuwt het EESC ervoor dat de EU bijzonder zorgvuldig moet kijken naar de gevolgen daarvan voor het milieu en naar het gevaar dat zij opnieuw afhankelijk wordt van derde landen die de Europese waarden niet delen.	De huidige energie(prijzen)crisis en het gebrek aan zekerheid, stabiliteit en voorspelbaarheid van de energievoorziening vergen het uiterste van de EU. De crisis zou minder ernstig zijn als men eerder gerichtere maatregelen had genomen en bijvoorbeeld de eigen doelstellingen van de EU (zoals die van de Europese energie-unie) serieuzer had genomen. Het EESC is ingenomen met de in de mededeling over REPowerEU en in het REPowerEU-plan voorgestelde maatregelen om de productie van groene energie op te voeren, de energievoorziening te diversifiëren en de vraag naar Russisch gas te verminderen, aangezien de voorgelegde oplossingen aansluiten bij de doelstellingen van de Green Deal en de Europese energie-unie. Het EESC is van mening dat het doel primair zou moeten bestaan in ***het diversifiëren van hulpbronnen en het*** zo veel mogelijk waarborgen van een "open strategische onafhankelijkheid en autonomie op energiegebied". Wat betreft de hulpbronnen die het Russische gas moeten vervangen, waarschuwt het EESC ervoor dat de EU bijzonder zorgvuldig moet kijken naar de gevolgen daarvan voor het milieu en naar het gevaar dat zij opnieuw afhankelijk wordt van derde landen die de Europese waarden niet delen. ***Tegelijkertijd moeten we onder de huidige omstandigheden al onze werkende energiebronnen blijven inzetten. Het gevaar dat we nu het hoofd moeten zien te bieden is namelijk niet de mogelijke impact van vervangende bronnen op het milieu, maar stroomonderbrekingen en een tekort aan energie. De energieproductiecapaciteit die we momenteel op de Europese energiemarkt benutten, mag niet verloren gaan.***

Stemuitslag:

Stemmen vóór: 77

Stemmen tegen: 113

Onthoudingen: 14

Paragraaf 4.3.1

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
Wil de groene transitie in de maakindustrie slagen, dan moet de basis daarvoor worden gelegd met een toereikende, stabiele en passende hernieuwbare-energiemix voor elektrificatie en de productie van ***groene*** waterstof. Er worden opslagtechnologieën ontwikkeld en de kansen die de digitalisering biedt, worden ten volle benut. Daarom bestaat er nog steeds grote behoefte aan onderzoek en ontwikkeling.	Wil de groene transitie in de maakindustrie slagen, dan moet de basis daarvoor worden gelegd met een toereikende, stabiele en passende hernieuwbare-energiemix voor elektrificatie en de productie van waterstof. Er worden opslagtechnologieën ontwikkeld en de kansen die de digitalisering biedt, worden ten volle benut. Daarom bestaat er nog steeds grote behoefte aan onderzoek en ontwikkeling.

Stemuitslag:

Stemmen vóór: 92

Stemmen tegen: 112

Onthoudingen: 9

Paragraaf 4.3.4

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
Het staat buiten kijf dat ***groene*** waterstof in de toekomst een bijdrage zal leveren aan een voorzieningszeker Europees energiesysteem. Het EESC verwijst in dit verband naar zijn adviezen over de waterstofstrategie ([1]) en over de strategie voor een geïntegreerd energiesysteem ([2]). ([1]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 30. ([2]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 22.	Het staat buiten kijf dat waterstof in de toekomst een bijdrage zal leveren aan een voorzieningszeker Europees energiesysteem. Het EESC verwijst in dit verband naar zijn adviezen over de waterstofstrategie ([1]) en over de strategie voor een geïntegreerd energiesysteem ([2]). ([1]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 30. ([2]) PB C 123 van 9.4.2021, blz. 22.

Stemuitslag:

Stemmen vóór: 92

Stemmen tegen: 112

Onthoudingen: 9

Paragraaf 1.4

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
De mogelijkheden in Europa op het gebied van hernieuwbare energie moeten zo accuraat mogelijk worden bepaald en breed worden gecommuniceerd zodat voor iedereen duidelijk is in hoeverre de EU onafhankelijk kan worden van de invoer van energie. Met name moet gekeken worden naar elektrificatie van de sectoren verwarming en vervoer en de behoefte aan in de EU geproduceerde ***groene*** waterstof.	De mogelijkheden in Europa op het gebied van hernieuwbare energie moeten zo accuraat mogelijk worden bepaald en breed worden gecommuniceerd zodat voor iedereen duidelijk is in hoeverre de EU onafhankelijk kan worden van de invoer van energie. Met name moet gekeken worden naar elektrificatie van de sectoren verwarming en vervoer en de behoefte aan in de EU geproduceerde waterstof.

Stemuitslag:

Stemmen vóór: 92

Stemmen tegen: 112

Onthoudingen: 9

Paragraaf 1.6

Als volgt wijzigen:

Afdelingsadvies	Wijzigingsvoorstel
Tegelijkertijd zullen maatregelen op korte en eventueel ook op middellange termijn nodig zijn om het verlies aan energie uit Rusland op te vangen. Eén van die maatregelen is de invoer van lng. Belangrijk is wel dat de EU daarmee niet op een nieuwe manier voor langere termijn afhankelijk blijft van fossiele brandstoffen. Hiermee moet in de investeringscyclus op voorhand rekening worden gehouden. Het overkoepelende doel is ***niet het diversifiëren van afhankelijkheden, maar het bereiken van*** een zo groot mogelijke mate van "strategische autonomie".	Tegelijkertijd zullen maatregelen op korte en eventueel ook op middellange termijn nodig zijn om het verlies aan energie uit Rusland op te vangen. Eén van die maatregelen is de invoer van lng. Belangrijk is wel dat de EU daarmee niet op een nieuwe manier voor langere termijn afhankelijk blijft van fossiele brandstoffen. Hiermee moet in de investeringscyclus op voorhand rekening worden gehouden. Het overkoepelende doel is ***de bronnen te diversifiëren en tegelijkertijd de sterke afhankelijkheid van één importeur te verminderen, teneinde*** een zo groot mogelijke mate van ***open*** "strategische autonomie" ***te bereiken***.

Stemuitslag:

Stemmen vóór: 77

Stemmen tegen: 113

Onthoudingen: 14